

Norge trenger en tydeligere arkivpolitikk, for hele sektoren - lokalt, regional og nasjonalt!

Innlegg i paneldiskusjon rundt arkivpolitikk, SAMDOK-konferansen 2017.

Tom Oddby, styreleder i Arkivforbundet.

Mangelen på en klar og tydelig offentlig arkivpolitikk har ført til at arkivsektoren er på etterskudd med å løse viktige oppgaver av stor viktighet både for samfunnet og for hver enkelt innbygger. Bevaring og tilgjengeliggjøring av arkiver er en viktig forutsetning for et effektivt og moderne demokrati, og for den enkelte innbygger representerer arkivene viktig dokumentasjon av en rekke lovpålagte oppgaver.

Arkivsektoren har tradisjonelt vært lite synlig, og ressursene har relativt sett vært små. Men nå er utfordringene større enn noen gang – særlig hva gjelder digitalisering av offentlig sektor. Norge trenger derfor et skikkelig ”arkivløft”, der både sektoren og de nasjonale, regionale og lokale utfordringene blir tatt på alvor. Det er behov for en nasjonal strategi for arkivutvikling – en tydelig arkivpolitikk, og vi trenger en ny offentlig arkivutredning, med konkrete forslag til tiltak. Den forrige arkivutredningen (Stortingsmelding om arkiv fra 2013) var nærmest verdiløs.

Mangel på satsning får konsekvenser for arkiv som en viktig felleskomponent i digitaliseringen av offentlig sektor, samt for utvikling av brukervennlige selvbetjeningsløsninger som sikrer innbyggerne tilgang til arkivmateriale der de er - når de ønsker det. Dette har regjeringen selv kommentert i sitt forslag til statsbudsjett for 2017: *”Den største utfordringen for sektoren er håndteringen av digitalt skapte dokumenter. Utfordringene omfatter både arkivering av dokumenter og langtidsbevaring.”*

Arkivforbundet lanserte i fjor høst begrepet ”arkivløft”, som et uttrykk for at arkiv som politikkområde må tydeliggjøres. I et møte med politisk ledelse i Kulturdepartementet i oktober 2016 la Arkivforbundet vekt på tre momenter i et slikt arkivløft: 1) prosjekt- og utviklingstiltak for arkivsektoren, 2) finansiering av arbeidet med arkiver fra privat samfunnssektor (privatarkiver), 3) det statlige Arkivverkets rolle som ”motor” for hele arkivsektoren.

I 2016 var tildelt ca 32 millioner kroner til prosjekt- og utviklingstiltak på museums- og arkivfeltet. Av disse gikk 26 til museum, og kun 6 til arkiv. Og til sammenligning fikk bibliotekssektoren ca 51 millioner. Slik Arkivforbundet ser situasjonen er dette en klar skjevdeling, og med dagens nivå på prosjekt- og utviklingsmidler til arkivsektoren er det vanskelig å få den faglige utviklingen og fremdriften som samfunnet trenger. Det er verdt å nevne at Arkivverket i sin budsjettsøknad for 2017 trekker frem at *”Det er Riksarkivarens vurdering at det er behov for en betydelig styrking av utviklingsmidler på arkivfeltet, som virkemiddel for fornyelse og endring i arkivsektoren.”*

Det må altså komme en vesentlig styrking av prosjekt- og utviklingsmidler, også til privatarkivarbeidet. Og dette bringer meg over på punkt 2 i vårt ”arkivløft”, nemlig privatarkivarbeidet, der den største faglige utfordringen gjelder bevaring av digitalt skapte

privatarkiver. Sannsynligheten for at de forsvinner eller blir slettet over tid, er store. Vi trenger derfor ressurser til å utvikle gode løsninger for denne type arkiver.

Da Kulturrådet ble omorganisert i 2014 ble ansvaret for privatarkivarbeidet delt mellom Kulturrådet og Arkivverket, til tross for at Riksarkivaren som leder av Arkivverket har ansvaret for en nasjonal strategi for privatarkiver. For å sikre god nasjonal koordinering og målrettet bruk av virkemidler og ressurser må ansvaret for privatarkivarbeidet i sin helhet overføres fra Kulturrådet til Arkivverket.

Arkivforbundet samarbeider svært godt med Arkivverket, og opplever at statens arkivetat har gjort gode og nødvendige grep for å løse sitt samfunnsoppdrag. Arkivverket skal være en slags "motor" for hele arkivsektoren, og skal stå i front når sektoren diskuteres.

Bekymringen er stor over at Arkivverket heller ikke i 2017 er tilført de nødvendige ressurser for å løse oppgaver som er viktige for sektoren: fastsette krav og standarder, styrke og utvikle fagmiljøene, samt utvikle fellesløsninger for sektoren - særlig for digitalt skapt arkivmateriale. At Arkivverket ikke har nødvendige ressurser påvirker hele sektoren, og gjør at det blant annet kan stilles spørsmål om hvilken rolle etaten egentlig skal ha ifht modernisering av forvaltningen. Det er derfor et klart behov for å tydeliggjøre Arkivverkets utviklingsansvar, slik vi opplever at dette er tydelig beskrevet både for museum og bibliotek.